

Sankce

dle § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv ve věci náboženského vyznání ve věznici

A. Shrnutí případu

Zabývala jsem se podnětem pana A., nar. xxx, který se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Valdice (dále také „věznice“). Pan A. je praktikující muslim a stěžoval si, že mu věznice nepovolila modlitební kobereček, korálky, pokrývku hlavy a neumožnila mu celodenní poskytování studené stravy v době ramadánu.

V postupu věznice jsem shledala pochybení. Své závěry a hodnocení jsem shrnula ve zprávě o šetření ze dne 6. 6. 2016, kterou jsem věznici zaslala. Ředitele věznice jsem požádala,¹ aby se vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Ředitel věznice se s mým hodnocením a závěry neztotožnil.

Vydala jsem proto dne 3. 10. 2016 závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě. Opatření k nápravě jsem formulovala dvě:

- (A) Stěžovateli vydat modlitební kobereček, korálky a pokrývku hlavy,
- (B) v době ramadánu osobám muslimského vyznání zajistit celodenní poskytování studené stravy, pokud o to požádají.

Ve svém vyjádření k závěrečnému stanovisku² mě ředitel věznice informoval, že stěžovateli budou modlitební kobereček, korálky a pokrývka hlavy trvale vydány k užívání na celou dobu. Opatření k nápravě tímto ředitel věznice beze zbytku realizoval, proto v této věci nepovažuji za nutné činit další kroky. Pokud jde o druhé opatření, totiž o zajištění celodenního poskytování studené stravy odsouzeným muslimského vyznání v době ramadánu, pokud o to požádají, tomu ředitel věznice nevyhověl.

Vzhledem k tomu, že ředitel Věznice Valdice nepřijal navržené opatření k nápravě, využívám svého sankčního oprávnění a podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumívám nadřízený úřad, kterým je generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

B. Argumentace ochránky a vyjádření věznice

Níže uvádím argumenty, na jejichž základě jsem konstatovala pochybení věznice, a uvádím rovněž argumenty ředitele věznice. Jedná se o výtah nejdůležitějších aspektů daného případu. Pro úplnost odkazuji na svou zprávu o šetření a závěrečné stanovisko, které přikládám generálnímu řediteli Vězeňské služby České republiky v příloze.

1 podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

2 vyjádření ze dne 4. 11. 2016, sp. zn. VS-79048/ČJ-2016-802210-VOP

B.1 Zpráva o šetření

Ve svém podnětu stěžovatel uvádí, že požádal o celodenní poskytnutí studené stravy v období půstu v měsíci ramadánu, kdy se postí od úsvitu (3:00 h) do západu slunce (21:00 h). Ředitel věznice žádost zamítl s odůvodněním, že by stravu musel uchovávat v lednici, která není k dispozici, jinak hrozí zdravotní riziko.

Vedoucí logistiky uvedl, že vězeňská kuchyně může zajistit celodenní studenou stravu a vydat ji stěžovateli v době výdeje večere (do 17:30 h). Je však nutné ji uchovat v chladu a zajistit její zdravotní nezávadnost v době vyšších letních teplot.

Speciální pedagog uvedl, že v podmínkách věznice není možné stravu určenou pro přímou konzumaci uchovat ve zdravotně nezávadném stavu, pokud by ji odsouzený měl na cele od cca 16:30 h (výdej stravy) do možné konzumace (po 21:00 h), tím spíše to platí pro teplé letní měsíce. Dále speciální pedagog poukázal na skutečnost, že podle časového rozvrhu dne mají odsouzení ve 20:30 h večeři, kdy jsou povinni dodržovat noční klid, a uvedl, že konzumací stravy až po večeři a dále v průběhu noci by mohlo odsouzeným docházet k narušování vnitřního řádu věznice a rušení ostatních nemuslimských odsouzených, kteří mají v této době právo na osmihodinovou dobu ke spánku.

Dospěla jsem k závěru, že jestliže věznice požadavek stěžovatele odmítla s odkazem na ochranu jeho zdraví před požitím stravy uchovávané v tepelně nevyhovujících podmínkách, pak doba přibližně od 16:30³ do 21:00 h není tak dlouhá na to, aby strava mohla stěžovateli způsobit zdravotní problémy. V případě extrémně vysokých teplot lze stěžovateli stravu po určitou dobu uložit do lednice. Pokud by se v průběhu ramadánu u stěžovatele přeci jen vyskytly zdravotní potíže, může stěžovatel navštívit lékaře, s nímž se je možné dohodnout na přiměřené úpravě stravy nebo návratu ke klasické stravě. Domnívám se proto, že možností, jak ochránit zdraví stěžovatele, je vícero a že úplný zákaz poskytování studené stravy není nezbytným opatřením pro ochranu jeho zdraví.

Jestliže věznice požadavek stěžovatele odmítla s odkazem na dodržování vnitřního řádu věznice a ochranu ostatních odsouzených na nerušenou osmihodinovou dobu ke spánku, pak obavy věznice nesdílím. Je běžnou praxí, že odsouzení v době okolo 20:30 h ke spánku obvykle neuléhají, zvláště v letních měsících, kdy slunce zapadá až po 21:00 h. I kdyby již v tuto dobu odsouzení na ložnici spali, nedomnívám se, že by konzumace stravy stěžovatelem tyto odsouzené nepřiměřeně vyrušovala a narušovala by jejich osmihodinovou dobu ke spánku. Stěžovatel samozřejmě musí respektovat dobu nočního klidu (ostatní odsouzené nerušit hlasitým mlaskáním, srkáním nápojů apod.) a stravu sníst co možná nejdříve. Řešení vidím i v možnosti, aby si stěžovatel stravu snědl na kulturní místnosti. Domnívám se, že věznice při znalosti svých poměrů a možností může najít způsob, jak zaručit právo na osmihodinovou dobu ke spánku a současně respektovat právo stěžovatele na projevení jeho náboženského vyznání. V každém případě jsem toho názoru, že zákaz poskytování studené stravy není nezbytným opatřením, jak tohoto cíle dosáhnout.

3 Vedoucí logistiky uvádí 17:30 h

B.2 Vyjádření věznice ke zprávě o šetření

Ředitel věznice ve svém vyjádření⁴ uvedl: „V podmínkách věznice není možné, aby si vězeň odnesl všechno jídlo na ubytovnu a snědl je až po setmění. Ubytovny nejsou vybaveny zařízením na uchovávání stravy (např. lednicemi), navíc strava ve věznici je určena k přímé a okamžité spotřebě. Toto je rámec stravování ve věznici daný hygienickými předpisy. Porušením, zvláště v tomto počasí, hrozí při takovémto způsobu stravování vyvolání nebezpečí např. epidemiologických onemocnění, která mohou způsobit nejen praktikujícímu muslimovi, ale i ostatním osobám ve výkonu trestu vážné zdravotní obtíže.“

Dále ředitel věznice uvedl, že muslimskou stravu ve věznici konzumuje 43 odsouzených, avšak ty není možné ubytovat pohromadě s ohledem na přísná kritéria pro oddělené umístování odsouzených. Poukazuje dále na vysoké riziko šíření epidemie v důsledku zkázy potravin uchovávaných v tepelně nevyhovujících podmínkách a jejich následného požití. Toto riziko je dáno mj. i tím, že odsouzení si nedovoleně mezi sebou potraviny směňují.

Ředitel věznice dále poukazuje na možné řešení, kdy by bylo možno odsouzené s takovým náboženským vyznáním ubytovat samostatně, ale v dnešní době takový způsob ubytování z kapacitních důvodů ve Věznici Valdice zajistit nejde.

Podle ředitele věznice není ani možné, aby si odsouzený mohl stravu sníst na kulturní místnosti. Uvádí, že v tuto dobu jsou kulturní místnosti ještě obsazeny odsouzenými, kteří zde sledují TV v souladu s časovým rozvrhem dne až do pozdních nočních hodin.

B.3 Závěrečné stanovisko

V závěrečném stanovisku jsem dospěla k přesvědčení, že nic nebrání tomu, aby mohl odsouzený stravu zkonzumovat na kulturní místnosti, zatímco ostatní odsouzení sledují televizi. Nedomnívám se, že by konzumací stravy nadměrně rušil ostatní odsouzené sledující TV či by jinak narušoval běžný režim kulturní místnosti.

Akceptovala jsem sdělení ředitele věznice o možném zdravotním riziku, současně jsem však uvedla, že nestačí pouze pojmenovat legitimní cíl (riziko, které hrozí), ale je třeba dále zkoumat, zda navrhované opatření (nepovolení studené stravy) je skutečně nezbytné, jak sledovaného legitimního cíle dosáhnout. Zopakovala jsem, že doba přibližně od 16:30 do 21:00 h není tak dlouhá na to, aby strava mohla stěžovateli způsobit zdravotní problémy. V případě extrémně vysokých teplot lze stěžovateli stravu po určitou dobu uložit do lednice. Rovněž jsem poukázala na praxi v jiné věznici, kdy je odsouzeným muslimského vyznání v období ramadánu vydáván balíček nevařené stravy, kterou mohou sníst po západu slunce. Případně je možné potraviny uschovat v jiné lednici a následně je stěžovateli vydat nebo mu vydat jen ty potraviny, které nepodléhají rychlé zkáze. Uvedla jsem proto, že možností, jak ochránit zdraví stěžovatele, je vícero a že úplný zákaz poskytování studené stravy není nezbytným opatřením pro ochranu jeho zdraví.

4 vyjádření ředitele věznice ze dne 8. 7. 2016, sp. zn. VS-79048/ČJ-2016-802210-VOP

B.4 Vyjádření ředitele věznice k závěrečnému stanovisku

Ředitel věznice k problematice možnosti povolení studené stravy odsouzenému v době ramadánu odkázal na ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, kdy jsou podle ředitele věznice stravovací požadavky odsouzených podřízeny provozu věznice a hygienickým požadavkům, jak to stanoví nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 30/2014, o stravování ve Vězeňské službě České republiky. Na základě výše uvedeného ředitel věznice proto konzumaci studené stravy v době ramadánu odsouzeným nepovolí. Závěrem uvádí, že pokud dojde k zásadním změnám při ubytování odsouzených a ke změně uváděného NGR, dojde též k přehodnocení rozhodnutí ředitele věznice.

C. Sankční oprávnění

Vyjádření ředitele věznice k závěrečnému stanovisku jsem se rozhodla neakceptovat. Ustanovení § 16 zákona o výkonu trestu odnětí svobody stanoví obecně, že „*v rozsahu, v jakém to umožňuje provoz věznice, se přitom přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených*“. Na několika stranách zprávy o šetření a závěrečného stanoviska jsem podrobně popsala, kdy a za jakých podmínek je třeba respektovat právo odsouzeného na náboženské vyznání a studenou stravu v období ramadánu poskytnout. Zprávu o šetření a závěrečné stanovisko zasílám v příloze a v podrobnostech na ně odkazuji.

Vzhledem k tomu, že se ředitel věznice s mým hodnocením a závěry neztotožnil a nepřijal ohledně konzumace stravy v období ramadánu navržené opatření k nápravě, obracím se podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv na generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

Generálního ředitele Vězeňské služby České republiky žádám, aby se k výše uvedenému vyjádřil a sdělil, jaké kroky přijme, aby v době ramadánu osobám muslimského vyznání bylo ve Věznici Valdice zajištěno celodenní poskytování studené stravy, pokud o to požádají. Podotýkám, že z podkladů, které mám k dispozici, vyplývá, že ve Věznici Valdice je dislokována (mezi českými věznicemi) největší skupina odsouzených přijímajících muslimskou stravu.

O vyjádření si generálního ředitele dovoluji požádat ve lhůtě 30 dnů od doručení tohoto dokumentu.

Brno 2. ledna 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)